

Pitvu Bonifác VIII. nezakázal. V čom teda spočívalo jeho nariadenie?

Jacek Kowalski

13. septembra 2020 ✚ Kultúra ✚ Apologetika

V ošúchaných stereotypoch o stredoveku omieľaných s cieľom poškodiť Cirkev, ktoré čerpajú z brožúr z devätnásteho storočia a sú šírené predovšetkým kvôli „osvete“, sa niekedy nájde zrnko pravdy, ale obvykle je ťažko rozpoznateľné. Príkladom je stredoveký postoj k ľudskému telu.

Dokonca aj významní bádatelia zašli príďaleko, keď písali o útlaku, pod ktorým v stredoveku stonalo telo, mužské aj ženské. Samozrejme, ide o útlak pohlavnej čistoty, pri ktorej boli zakázané všetky akty (maliarske, vyrezávané... a sexuálne). Tabu sa malo vzťahovať aj na pitvy. V tejto súvislosti istá pani profesorka (našťastie nie historička), ktorá má v poľskej lavici veľký vplyv, bezmyšlienkovite napísala, že Katolícka cirkev nesie zodpovednosť za smrť miliónov ľudí, pretože pápež Bonifác VIII. vraj zakázal pitvu ako bezbožný čin, čím došlo k zabrzdeniu pokroku medicíny na celé stáročia a znemožneniu objavenia účinných liečebných metód.

Telo utláčané alebo utláčajúce?

Pritom keď prenikneme do stredovekej kultúry, môžeme povedať: áno, názory stredovekých intelektuálov túto otázku stavajú na ostrie noža (a zrejme právom!); mnísi úporne presadzovali čistotu. Pri opisoch asketických zákrokov zaznamenaných vo vtedajších životopisoch mučeníkov a vyznávačov sa niekedy ježia vlasy na hlave, takže ľavicový publicista ich vidí iba ako sled neuveriteľných kreatúr, ktorých ako „svätých“ uctieva a obdivuje chorý svet (...). Sami zvrhlíci. Zabúda na jednu vec: že stredoveká realita vyzerala inak ako hagiografia a že práve preto hagiografia bola taká, aká bola.

V stredovekej každodennosti sa sexuálne a iné zhýralosti prelievali zo sveta do kláštora, do ktorého mních utekal hľadajúc čistotu. Pripomeňme napríklad, že prostitútky boli oficiálne odsudzované, ale prakticky tolerované, pretože patrili k finančnej elite. Biskupi mali dokonca problém: či je dovolené z ich nesvätých rúk prijímať dary na sväté ciele? Na jednej z vitráží katedrály v Chartres, výnimočne bez mena jej zakladateľa, je zobrazené podobenstvo o márnotratnom synovi s dámami najstaršej profesie na svete. Klasická interpretácia ich považuje za fundátorky, avšak zo zrejmých dôvodov im bolo odoprené právo na pamätný nápis.

Kristus Wita Stwosza

Slackerovský kríž

A čo robiť s krásnymi aktmi mužov a žien, ktoré vidíme v stredovekom umení? Koniec koncov svedčia o celkom dobrej znalosti anatómie, nie o strachu pred telom. Áno, neboli maľované kvôli nim, pretože to nie je *umenie pre umenie*, ale posvätná história: nahý zmŕtvýchvstalí pri Poslednom súde, zahanbená Luxúria alebo Adam, ako ho Boh stvoril, niekedy majstrovsky stvárnený (ako napríklad ten z trinásteho storočia z bočného portálu Notre-Dame v Paríži)... Pri výrobe takýchto sôch bolo možné: a) učiť sa z umenia antiky, b) využiť nahý model. Využívalo sa jedno i druhé. Ale bol model holý až do kostí?

Poučné je dielo umiestnené v Mariánskom kostole v Krakove. Od konca 15. storočia sa generácie veriacich a obdivovateľov umenia s veľkým „U“ zastavujú nielen pred slávnym Oltárom Panny Márie, ale aj na konci južnej lode, pred dych berúcim mramorovým krucifixom Wita Stwosza. Pozrime sa na to: svaly trpiaceho Spasiteľa sú extrémne napäté, žily opuchnuté, hrudník natiahnutý; narovnané nohy držia telo vo vzpriamenej polohe, akoby v poslednej agónii, pretože svätá hlava už bezvládne ochabla, ústa sa otvárajú ako u mŕtvolu a duša Boha-človeka práve odchádza do neba. Kombinácia všetkých týchto detailov, ktoré si pozorný divák možno s prekvapením všimne, nevzbudzuje dojem neživotnosti, naopak, tento Ukrižovaný sa javí až bolestne realistický.

Nie nadarmo sprievodca po krakovských kostoloch napísaný v 17. storočí dominikánom Piotrom Hyacyntom Pruszczo m tvrdí, že tento obraz Pána je povestný veľkými zázrakmi, pretože nápisy svedčia o tom, že celý korpus spolu s krížom je vyrobený z jedného kameňa, ktorý keď reštaurátor chcel obnoviť, zakúsil, že sa o dotýkal nie ako kameňa ale ako ľudského tela, čo neskôr zakúsili aj iní. Od tohto kríža počul blahoslavený Svetoslav hlas, keď žalmista opomenul spievať žalm: „Prečo Cirkev mlčí?“, o čom svedčí zbožný a svätý život Svetoslava, ktorý mal vo veľkej úcte ukrižovaného Spasiteľa práve na tomto mieste .

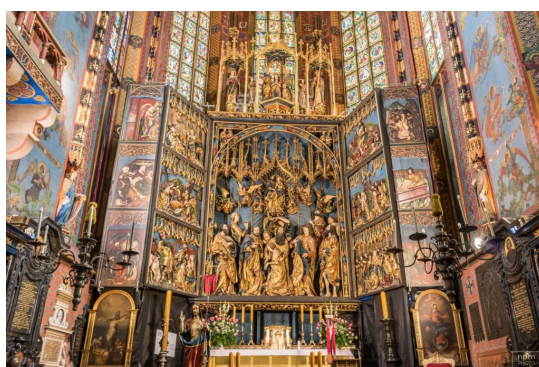
Wit Stwosz ako Leonardo?

Dnes vieme, že toto dielo si na prahu posledného desaťročia 15. storočia objednal kráľovský minciar Henryk Slacker. Preto sa mu v odbornej literatúre hovorí Slackerov kríž. Je pravda, že blahoslavený Svetoslav zomrel o niečo skôr a nemohol ho vidieť, ale *vox populi* citovaný otcom Pruszczo nesie v sebe viac než zrnko pravdy. Keď sochár, ktorého v 16. alebo 17. storočí najali na očistenie (čiže opravu) starého objektu, striasal

z kameňa starý prach, musel byť ohromený, ako je možné v tvrdom mramore tak vierohodne zobrazíť pružnosť ľudského tela a kože. Takže stojíme pred neobvyklým objektom.

Aj keď v neskorom stredoveku tvorcovia krucifixov dokázali veľa, tento prípad všetky predstihuje. Ako preukázal jeden z vynikajúcich poľských historikov povojnového umenia Zdzisław Kępiński, mramorový Kristus ukazuje celú viacvrstvovú štruktúru anatomickej štruktúry človeka a reprodukuje celý systém svalov s detailmi, o ktorých sa ostatným umelcom vtedy (a ani neskôr) nesnívalo.

Pred časom jeden bádateľ mladšej generácie sa vyjadril, že na vytvorenie podobnej anatomickej štúdie sa musel Wit Stwosz jednoducho zúčastňovať anatomických pitiev. Fantázia nám podsúva obraz predchodcov renesancie, napríklad Leonarda da Vinciho, ktorí tajne zo strachu pred útlakom Katolíckej cirkvi, riskujúc vlastný život, spoznávali zakázanú ľudskú anatómiu; aké je to potom pekné, že Wit Stwosz nebol horší než Leonardo a ani menej nezávislý od tejto utláčateľskej Cirkvi! Bolo by ho teda treba považovať za predchodcu modernej doby?

oltár Wita Stwosza

Pápež proti deviáciám

Čitateľ by mi mal tento neadekvátny vtíp odpustiť; prosím o prepáčenie, hovoríme predsa o tajomstve spásy a ja si dovoľím žartovať. Ako však nežartovať, keďže hlavným vtípom je v tejto súvislosti na začiatku spomenutá bájka o údajnom oficiálnom cirkevnom zákaze pitiev? Pápežský zákaz – ktorý je však faktom – dokazuje čosi úplne iné: úctu k ľudskému telu a kontrolu nad postupom pitvy. **Vieme si tu a teraz, v Európe, predstaviť, že by pitvy robili umelci alebo inak povedané: ktokoľvek, kto by si to zmyslel?**

V súčasnosti zákon veľmi prísne definuje, kto a ako má právo rezať ľudské mŕtvol. V tejto súvislosti sú obmedzenia také prísne, že lekárske akademie majú problém so získaním príslušného počtu tiel. Pripomeňme, že v stredoveku bolo vzdelávanie doménou Cirkvi a bol to miestny biskup, ktorý univerzitám udeľoval príslušné privilégia. Výsada udelená univerzite v Montpellier vo Francúzsku teda stanovila, že *príslušní magisterskí a iní študenti majú povolené raz ročne dostať telo jedného odsúdeného na smrť akéhokoľvek pohlavia, utopeného alebo obeseného alebo inak zabitého na základe predchádzajúceho rozsudku súdu, na účely štúdia anatómie.*

Ak sa veci majú tak, prečo potom pápež namiesto povolenia vydal vyššie uvedený zákaz?

Bonifác VIII. v žiadnom prípade nezakázal lekársku pitvu. Jeho nariadenie vzniklo v konfrontácii s dobovými zvyklosťami, menovite so široko rozšírenou praxou štvrtenia mŕtvol a to nie odsúdených ani svätých

mučeníkov, ale radových veriacich, menovite tých, ktorých telesná schránka mala pred pohrebom absolvovať dlhšiu cestu. V takýchto prípadoch sa na začiatku odstraňovali vnútornosti zosnulého, ktoré sa zakopávali na mieste a zvyšok po zabalzamovaní šiel na miesto určenia. Preto poľský kráľ Jan Olbracht má dva hroby i náhrobné kamene: v kostole svätého Jána v Torune a vo wawelskej katedrále. V prípade francúzskych kráľov boli tri pohreby: oddelene pre vnútornosti, srdce a telo. Stalo sa, že napriek balzamovaniu hnilobný proces pokračoval. V takomto prípade mŕtvolu nakrájali na kúsky a povarili, čím sa oddelila kostra od zvyšku. A tak slávny francúzsky rytier Bertrand du Guesclin, ktorý zomrel počas letného vojnového ťaženia v roku 1380, má štyri hroby: vnútornosti v Puy, telo v Montferrande, srdce v kaplnke predkov v Dinane v Bretone, kostru v kráľovskom Saint-Denise.

Rád by som poukázal na to, že tu hovoríme o elite, ktorá si mohla dovoliť nebožtíka zabalzamovať a pripraviť mu niekoľko pohrebov. Telá ľudí nižšieho spoločenského postavenia boli nepochybne ošetrené – mierne povedané – s menšou pietou... a už vieme, čo tým pápež myslel.

A ako sa postaviť k ľavicovým tirádam o údajnom cirkevnom zákaze pitiev? Môžeme im to vysvetliť, ale oni aj tak budú naďalej klamať, to je jasné. Nuž čo. Majme jednoducho na pamäti, že iba Pravda je zaujímavá. Pravda s veľkým “P” i tá s malým “p”.

© **Všetky práva vyhradené. Článok bol prebraný z partnerského webu PCH24.**

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/pitvu-bonifac-viii-nezakazal-v-com-teda-spocivalo-jeho-nariadenie/>